

Eğitim Çalışanlarının Yansıtıcı Düşünme Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelemesi

Examination Of Reflective Thinking Styles Of Education Employees In Terms Of Some Variables

Gizem SAYGILI¹, Songül TEHNELDERE²

Öz

Bu araştırmanın amacı farklı türlerdeki eğitim kurumlarında görev yapan eğitim çalışanlarının yansıtıcı düşünme becerilerini çeşitli değişkenler açısından incelemektir. 132 kişi araştırmaya gönüllü olarak katılmıştır. Katılımcıların %34,8'i erkek, %65,2'si ise kadındır. Buna ek olarak katılımcıların %50'si özel okulda, %42,4'ü devlet okulunda, %7,6'sı da üniversitede çalışmaktadır. Araştırmada iki bölümden oluşan anket formu kullanılmıştır. İlk bölümde araştırmacılar tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu yer almaktadır. Yansıtıcı Düşünme Eğilimlerini Belirleme Ölçeği ise ikinci bölümde yer almaktadır. Ölçek sürekli ve amaçlı düşünme, açık fikirlilik, sorgulayıcı ve etkili eğitim, öğretim sorumluluğu ve bilimsellik, araştırmacı, öngörülü ve içten olma, ve mesleğe bakış şeklinde 7 alt boyuttan oluşmaktadır. Elde edilen verilerin analizinde SPSS 15.0for Windows paket programı kullanılmıştır. Uygulanan analizlerin sonucunda katılımcıların cinsiyetleri, medeni durumları ve eğitim seviyelerine göre yansıtıcı düşünme becerilerinde anlamlı farklılık bulunamamıştır ($p>0,05$). Öngörülü ve içten olma alt boyutunda katılımcıların okul türlerine göre anlamlı farklılık vardır ($p<0,05$), devlet okullarında çalışanlar en düşük puanlara sahiptir. Orta seviyedeki sosyo-ekonomik yapıdaki okullarda çalışan katılımcıların mesleğe bakış skorlarında diğerlerine göre anlamlı derecede daha yüksek ortalamaya sahiptir ($p<0,05$). Öngörülü ve içten olma ile mesleğe bakış alt boyutlarının haricindeki tüm alt boyutlarda katılımcıların mesleki kıdemlerine göre anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Sonuç olarak öğretmenlerin yansıtıcı düşünme becerilerini en fazla etkileyen faktörün mesleki kıdem olduğu bulunmuştur. Diğer faktörler yansıtıcı düşünme becerisi üzerinde yansıtıcı düşünme becerisinde az bir etkiye sahiptir.

Anahtar Kelimeler: Yansıtıcı Düşünme, Düşünme Becerileri, Öğretmen Eğitimi

Abstract

The purpose of this study was to examine reflective thinking skills of educational employees working at different type education institutions in terms of some variables. 132 individuals participated to study voluntarily. %34.8 of participants is male, %65.2 is female. Besides, %50 of participants Works at private school, %42.4 works at public school and %7.6 works at university. Questionnaire form comprised of two sections was used as data collection material. In the first section, individual knowledge form developed by researchers. Determination Scale of Reflective Thinking Skills is existed in the second section. Scale is comprised of 4 sub-dimensions in the shape of

¹ Yrd.Doç.Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi, gizemsaygili@sdu.edu.tr

² Süleyman Demirel Üniversitesi, songultehneldere@gmail.com

constant and oriented thinking, opened mindedness, interrogative and effective education, teaching responsibility and scientificity, researcher, being visionary and sincere, viewing to vocation. SPSS 15.0 for Windows Package Program was used in analysis of data obtained. In the result of applied analyses, no significant difference was found in reflective thinking score considering gender, marital status and education level ($p>0.05$). Significant difference was found in being visionary and sincere considering school types ($p<0.05$), participants having bachelor education level had the best scores. In the viewing to vocation, participants working at moderate level socio-economic schools had higher score other participants significantly ($p<0.05$). According to professional seniority there were significant differences at reflective thinking score sub-dimensions except of being visionary and sincere, viewing to vocation ($p<0.05$). As a result, it was found that the most effective factor affecting reflective thinking skills of teacher is professional seniority. Other factors have a little effect on reflective thinking skills.

Keywords: *Reflective thinking, Thinking Skills, Teacher Education*

1. GİRİŞ

Yansıtıcı düşünme, kendi düşünce ve hareketlerinin farkında olma, uygulamaların neden ve sonuçlarını düşünebilme özelliğidir. Ayrıca yansıtıcı düşünce kişinin bazı konularda kendi yöntemlerini ve bakış açılarını dikkate almasıdır (Lipman, 2003). Yansıtıcı düşünme, bireylerin bir adım geriye giderek kendilerine ait olan düşünce ve eylemlerini dikkatlice değerlendirmelerini sağlar. Bu nedenle yansıtıcı düşünme, yapılan eylemlerin değerlendirilmesine olanak sağlayan bir süreç olarak tanımlanmaktadır. Sınıf ortamında yansıtıcı düşünme özelliğine sahip olan öğretmenler, düşünce ve eylemlerini değerlendirme yeteneğine sahip oldukları için öğrencilerin ihtiyaçlarına ve eğitim sürecinin gereklerine uygun olarak yeni düşünce ve fikirler geliştirirler. Böylece öğretmenlerin sınıf içerisinde kullandıkları eğitim ve öğretim stratejilerinde gerekli değişiklikleri yapmaları mümkün olmaktadır (Alkan ve Gözel, 2013). Ayrıca yansıtıcı düşünce stratejilerini kullanan öğretmenler, öğrencilerin analiz, sentez ve değerlendirme gibi düşünce becerilerini geliştirirken, ileride daha üretken toplum üyelerinin kazanılmasına yardımcı olurlar (Duban ve Yelken, 2010).

Yansıtıcı düşünmenin dört ana boyutu vardır. Bunun yanında yansıtıcı düşünmede görüşler, düşünceler ve bilgiler arasında anlamlı bir ilişki vardır. Yansıtıcı düşünme olaylar ya da durumlar karşısında olumlu duygu ve amaçlar geliştirilmesine katkı sağlar. Ayrıca algılanan ya da düşünülen durumlar mantıklı olup olmama özelliklerine göre kabul veya reddedilirler. Bu nedenle yansıtıcı düşünce de ön yargılara göre hareket edilmesi söz konusu değildir (Şahan, 2011). Yansıtıcı düşünmenin ilk aşamasında ortada bir şüphe (zihin karışıklığı) vardır. Daha sonra şüphe durumunu açıklığa kavuşturmak için sürekli araştırmalar yapılması söz konusudur. Bu nedenle yansıtıcı düşünme düzeyini yükseltmek isteyen bireylerin yeniliğe açık olmaları gerekmektedir (Aydın ve Çelik, 2013). Karşılaşılan bir durum karşısında yansıtıcı düşünebilmek ve dikkati durum üzerinde yoğunlaştırabilmek için eski deneyimlerden yararlanmak oldukça önemlidir (Baysal ve Demirbaş, 2012).

Yansıtıcı düşünce öğretmenlik mesleğinde önemli bir yere sahip olduğu için öğretmen yetiştiren kurumlarda yansıtıcı düşünce gelişimini destekleyen uygulamalara yer verilmelidir (Tok, 2008). Çünkü yansıtıcı düşünce konusunda yeterli donanıma sahip olan öğrenmeler sayesinde öğrencilerin de yansıtıcı düşünce becerilerini geliştirmektedir. Yapılan araştırmalarda yansıtıcı düşünce uygulamalarının ve

yansıtıcı düşünce stratejilerinin öğrencilerin akademik başarılarını etkileyen bir unsur olduğu (Phan, 2009), bunun yanında yansıtıcı düşünce öğretmenlerin zihninde neler olduğunu ortaya koyan ve etkili öğrenmenin gerçekleşmesinde büyük öneme sahip olduğu bilinmektedir (Köksal ve Demirel, 2008). Öğretmenler tarafından yansıtıcı düşünme teknikleri en fazla Fen ve Teknoloji, Matematik, Türkçe ve Sosyal Bilgiler derslerinde kullanılmaktadır (Durdukoca ve Demir, 2012). Ayrıca her öğretmenin yansıtıcı düşünme becerilerini kullanma düzeyleri birbirinden farklı olabilir (Larrivee, 2008).

Öğretmenlerin etkili bir öğretim-öğrenme ortamı sağlayabilmelerinde yansıtıcı düşünce büyük bir öneme sahip olmakla beraber, öğretmenlerin uygun yansıtıcı düşünme tekniklerini kullanabilmeleri için deneyimli olmaları gerekmektedir. Bunun yanında yansıtıcı düşünce amaçlı ve sistemli bir süreç olduğu düşünüldüğünde, öğretmenlerin öğretim-öğrenme sürecinde yansıtıcı düşünce teknikleri bilinçli kullanmaları faydalı olacaktır (Alp ve Taşkın, 2012). Eğitim ve öğretim alanında oldukça önemli bir konu olmasına rağmen, yansıtıcı düşünce ile ilgili yapılan araştırmaların sınırlı olduğu görülmektedir (Şahin, 2009). Bu bağlamda yapılan bu çalışmada öğretmenlerin yansıtıcı düşünce özelliklerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi amaçlanmıştır.

2. YÖNTEM

2.1.Araştırmanın Modeli:

Farklı kurumlarda görev yapan eğitimcilerin yansıtıcı düşünme becerileri üzerinde cinsiyet, medeni durum, mesleki kıdem, eğitim düzeyi, görev yapılan okulların türü ve sosyo ekonomik düzey gibi çeşitli değişkenlerinin etkisi araştırıldığı bu çalışma, genel tarama modelinde betimsel bir çalışmadır (Karasar, 2005:77)

2.2.Araştırma Grubu:

Isparta İlinde yaşayan ve farklı eğitim kurumlarında görev yapan 132 (46 bay- 86 bayan) kişi bu çalışmaya gönüllü olarak katılmıştır. Katılımcıların %50'si özel okulda, %42,4'ü devlet okulunda, %7,6'sı da üniversitede çalışmaktadır. Katılımcılara ait tanımlayıcı bilgiler Tablo 1'de bulunmaktadır.

Tablo 1. Katılımcılara ait tanımlayıcı istatistikler

Değişkenler	Alt değişkenler	f	%
Cinsiyet	Erkek	46	34,8
	Kadın	86	65,2
Medeni durum	Evli	40	30,3
	Bekar	92	69,7
Mesleki kıdem	1-5 yıl	76	59,8
	5-10 yıl	37	29,1
	11-15 yıl	14	11,0
Eğitim düzeyi	Lisans	107	81,1
	Yüksek Lisans	25	18,9
Görev yapılan okul türü	Özel okul	66	50,0
	Devlet okulu	56	42,4

Görev yapılan okulun sosyo-ekonomik düzeyi	Üniversite	10	7,6
	Orta	101	76,5
	Yüksek	31	23,5

2.3. Veri Toplama Aracı:

Araştırmada iki bölümden oluşan anket formu kullanılmıştır. İlk bölümde araştırmacılar tarafından geliştirilen ve 6 sorudan oluşan kişisel bilgi formu yer almaktadır. İkinci bölümde ise Semerci (2007) tarafından geliştirilen “Yansıtıcı Düşünme Eğilimlerini Belirleme Ölçeği (YANDE)” yer almaktadır. Bu ölçek “sürekli ve amaçlı düşünme”, “açık fikirlilik”, “sorgulayıcı ve etkili eğitim”, “öğretim sorumluluğu ve bilimsellik”, “araştırmacı”, “öngörülü ve içten olma”, ve “mesleğe bakış” şeklinde 7 alt boyuttan oluşmaktadır. YANDE ölçeği 5’li likert tipi bir ölçek olup 1=Hiç katılmıyorum 2=Çoğunlukla katılmıyorum 3=Kısmen katılıyorum 4=Çoğunlukla katılıyorum 5=Tamamen katılıyorum şeklinde puanlanmaktadır. Ölçek faktörlerine ilişkin açıklayıcı bilgiler Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2. Ölçek faktörlerine ilişkin açıklayıcı bilgiler

Alt boyutlara ilişkin bilgiler	Ölçek Alt Boyutları						
	Sürekli ve amaçlı düşünme	Açık fikirlilik	Sorgulayıcı ve etkili eğitim	Öğretim sorumluluğu ve bilimsellik	Araştırmacı	Öngörülü ve içten olma	Mesleğe bakış
Madde Sayısı	7	6	5	5	6	4	2
Alt boyuttan alınabilecek en düşük puan	7	6	5	5	6	4	2
Alt boyuttan alınabilecek en yüksek puan	35	30	25	25	30	40	10
Alt boyutlardan alınan ortalama puanlar (X±SD)	15,3±3,4	9,9±5,3	7,9±4,4	15,2±3,1	19,2±3,9	13,3±2,8	5,7±1,7

Tablo 2 incelendiğinde; katılımcıların bu araştırmada sürekli ve amaçlı düşünme, öğretim sorumluluğu ve bilimsellik, araştırmacı ve mesleğe bakış alt boyutlarından aldıkları puanların orta düzeyde, açık fikirlilik, sorgulayıcı ve etkili eğitim ile öngörülü ve içten olma alt boyutlarından aldıkları puanların ise düşük düzeyde olduğu görülmektedir.

2.4. İstatistiksel Analiz:

SPSS 15.0 for Windows paket programı veri analizleri için kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen verilerin normal dağılım gösterip göstermedikleri incelenmiş ve verilerin normal dağılım göstermediği gözlenmiştir. Bu nedenle verilerle ilgili karşılaştırmalar yapmak için non-parametrik testlerden olan Mann Whitney U ve Kruskal Wallis H testleri kullanılmıştır. Mann Whitney U testi cinsiyet, eğitim düzeyi, medeni durum ve görev yapılan okulların sosyo-ekonomik düzeylerine göre karşılaştırmalar yapmak için, Kruskal Wallis H testi ise katılımcıların mesleki kıdemleri ve görev yaptıkları okulların türlerine göre karşılaştırmalar yapmak için kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi “ $p < 0,05$ ” olarak belirlenmiştir.

3. BULGULAR

Araştırmada, farklı kurumlarda görev yapan eğitimcilerin, yansıtıcı düşünme beceri düzeylerini belirlemek için “Yansıtıcı Düşünme Eğilimlerini Belirleme (YANDE)” ölçeğinden aldıkları puanlar kullanılmıştır. Katılımcıların yansıtıcı düşünme eğilimleri üzerinde çeşitli değişkenlerin etkisinin incelendiği bu araştırma sonucunda elde edilen bulgular aşağıda tablolar halinde sunulmuş ve yorumlanmıştır.

Tablo 3. 1. Katılımcıların cinsiyete göre yansıtıcı düşünme özelliklerinin karşılaştırılması

Değişkenler	Alt değişkenler	Sürekli ve amaçlı düşünme	Açık fikirlilik	Sorgulayıcı ve etkili eğitim	Öğretim sorumluluğu ve bilimsellik	Araştırmacı	Öngörülü ve içten olma	Mesleğe bakış
		X±SS	X±SS	X±SS	X±SS	X±SS	X±SS	X±SS
Cinsiyet	Erkek (n=46)	14,8±4,1	10,6±5,4	8,3±4,3	15,0±3,5	18,8±4,6	12,9±3,3	5,6±1,9
	Kadın (n=86)	15,5±3,0	9,5±5,2	7,7±4,4	15,3±2,8	19,4±3,4	13,5±2,5	5,8±1,6
Eğitim düzeyi	Lisans (n=107)	15,5±3,4	9,7±5,2	7,7±4,1	15,1±3,3	19,1±3,8	13,2±3,0	5,7±1,7
	Lisansüstü (n=25)	14,5±3,5	10,4±5,8	8,7±5,3	15,6±2,2	19,6±4,0	13,6±2,1	6,0±1,7
Mesleki kıdem	1-5 yıl (n=76)	15,8±3,2	11,3±5,5	9,1±4,6	14,9±2,8	18,3±3,5	13,3±3,0	5,6±1,7
	6-10 yıl (n=37)	14,5±3,1	7,5±3,2	5,7±2,2	15,1±3,4	19,9±4,3	13,2±2,8	5,7±1,7
	11-15 yıl (n=14)	13,6±3,0	7,5±3,2	6,6±2,6	16,4±2,4	21,1±2,8	13,1±1,3	6,2±1,4
Medeni durum	Evli (n=40)	15,0±3,1	9,7±5,2	7,5±3,7	15,5±3,1	20,0±3,8	13,4±1,8	5,9±1,5
	Bekar (n=92)	15,4±3,6	10,0±5,3	8,1±4,6	15,1±3,1	18,8±3,9	13,3±3,2	5,7±1,8
Okul türü	Özel (n=66)	15,3±3,6	10,3±6,0	8,4±4,8	15,1±3,1	19,5±3,8	13,9±2,5	5,8±1,6
	Devlet (n=56)	15,1±3,3	9,4±4,4	7,0±3,2	15,4±3,3	18,8±4,0	12,6±3,0	5,6±1,7
	Üniversite (n=10)	15,8±2,7	9,7±5,1	9,8±5,8	15,2±2,3	19,5±3,4	13,9±3,0	6,2±2,0
Okulun sosyo ekonomi	Orta (n=101)	15,5±3,4	10,0±5,1	8,0±4,3	15,4±2,9	19,3±3,7	13,4±2,8	5,9±1,6
	Yüksek (n=31)	14,5±3,3	9,5±5,8	7,5±4,7	14,6±3,7	19,0±4,5	13,1±3,0	5,2±1,8

Tablo 3. 2. Yansıtıcı düşünme alt boyutlarının anlamlılık düzeyleri

Değişkenler	Anlamlılık düzeyi	Sürekli ve amaçlı düşünme	Açık fikirlilik	Sorgulayıcı ve etkili eğitim	Öğretim sorumluluğu ve bilimsellik	Araştırmacı	Öngörülü ve içten olma	Mesleğe bakış
Cinsiyet	Z	-1,298	-1,416	-,871	-,975	-1,035	-1,327	-,643
	P	,194	,157	,384	,329	,301	,184	,520
Eğitim düzeyi	Z	-1,029	-,614	-,547	-1,033	-,298	-,205	-,049
	P	,303	,539	,584	,302	,766	,838	,961
Mesleki kıdem	X ²	8,944	25,784	20,210	2,214	10,583	,548	2,901
	P	,011	,000	,000	,331	,005	,760	,234
Medeni durum	Z	-,795	-,479	-,207	-,018	-1,537	-,233	-1,415
	P	,427	,632	,836	,986	,124	,816	,157
Okul türü	X ²	-,132	-,817	-1,285	-,324	-,854	-2,230	-,222
	P	,895	,414	,199	,746	,393	,045	,824
Okulun sosyo ekonomik düzeyi	Z	-1,332	-,835	-,620	-,840	-,054	-,044	-2,425
	P	,183	,404	,535	,401	,957	,965	,015

Tablo 3.1 ve Tablo 3.2 incelendiğinde; katılımcıların cinsiyetlerine, eğitim düzeylerine ve medeni durumlarına göre yansıtıcı düşünme alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir ($p>0,05$). Katılımcıların görev yaptıkları okulların sosyo ekonomik düzeylerine göre mesleğe bakış alt boyutu ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır ($p<0,05$), orta seviyedeki sosyo ekonomik yapıdaki okullarda görev yapan eğitim çalışanlarının ortalamaları daha yüksektir. Katılımcıların görev yaptıkları okul türlerine göre öngörülü ve içten olma alt boyutunda grupların arasında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Buna ek olarak katılımcıların mesleki kıdemlerine göre sürekli ve amaçlı düşünme, açık fikirlilik, sorgulayıcı ve etkili eğitim ve araştırmacı alt boyutlarında anlamlı farklılık olduğu gözlenmiştir ($p<0,05$).

Post hoc analiz sonuçları incelendiğinde;

Öngörülü ve içten olma alt boyutunda özel okullar ve devlet okulları arasında anlamlı farklılık olduğu ($p<0,05$), devlet okulları ile üniversite arasında ve özel okullar ile üniversite arasında anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$). Devlet okulları en düşük ortalamaya sahiptirler. Sürekli ve amaçlı düşünme alt boyutu ile açık fikirlilik alt boyutunda mesleki kıdemi 1-5 yıl olan katılımcıların mesleki kıdemi 6-10 yıl ve 11-15 yıl olan katılımcılardan anlamlı derecede daha yüksek ortalamaya sahip oldukları görülmektedir ($p<0,05$). Sorgulayıcı ve etkili eğitim alt boyutunda da mesleki kıdemi 1-5 yıl olan katılımcılar mesleki kıdemi 6-10 yıl olan katılımcılardan anlamlı derecede daha yüksek ortalamaya sahiptir ($p<0,05$). Araştırmacı alt boyutunda ise mesleki kıdemi 11-15 yıl olan katılımcıların mesleki kıdemi 1-5 yıl olanlardan anlamlı derecede daha yüksek ortalamaya sahip olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$).

4. TARTIŞMA SONUÇ VE ÖNERİLER

Öğretmenlerin yansıtıcı düşünme alt boyutuna ilişkin özelliklerinin cinsiyetlerine göre anlamlı farklılıklar göstermediği bulunmuştur. Araştırma bulgularımızı destekleyen benzer çalışmalarda da öğretmenlerin yansıtıcı düşünce özelliklerinin cinsiyete göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir (Durdukoca ve Demir, 2012; Kuzu, 2011). Hasırcı ve Sadık (2011) tarafından yapılan araştırmada ise kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre daha yüksek yansıtıcı düşünme düzeyine sahip oldukları belirtilmiştir. Günümüzde kadınların mesleki anlamda kendilerine daha fazla güvenmeleri ve kendilerini erkeklere göre öğretmenlik mesleğinde daha yeterli görmeleri (Akbaş ve Çelikkaleli, 2006), erkeklere göre daha dikkatli, kontrollü ve tertipli olmaları (Üstün, 2011) kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre yansıtıcı düşünce özelliklerini daha fazla kullanmalarının temel nedenleri olarak gösterilebilir. Yaptığımız araştırmada ise öğretmenlerin yansıtıcı düşünce konusunda benzer eğitim düzeyine sahip olmaları, yansıtıcı düşünce konusundaki mesleki deneyimlerinin benzer özellikler göstermeleri ya da farklı branşlarda öğretmenlik yapmaları gibi unsurların öğretmenlerin cinsiyet özelliklerine göre yansıtıcı düşünme becerilerinin farklılaşmamasının temel nedenleri olduğu düşünülebilir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin eğitim düzeylerine göre yansıtıcı düşünce özelliklerinin farklılaşmadığı belirlenmiştir. Farklı eğitim düzeylerine sahip olan bireylerin farklı entelektüel özelliklere sahip olmalarından dolayı farklı yansıtıcı düşünme stillerine sahip olmaları beklenen bir sonuçtur (King ve Kitchener, 2004). Ancak öğretmenlerin eğitim düzeylerine göre yansıtıcı düşünme özelliklerinin farklılık göstermemesinin nedeninin öğretmenlerin mezun oldukları yükseköğretim kurumlarında yansıtıcı düşünce ile ilgili yeterli eğitim almamalarından kaynaklandığı düşünülebilir (Alp ve Taşkın, 2012). Çünkü öğretmenlerin yansıtıcı düşünme becerilerinin aldıkları eğitime göre şekillendiği bilinmektedir (Aydın ve Çelik, 2013; Berg ve ark., 2002). Bu nedenle öğretmenlerin yansıtıcı düşünce özelliklerinin belirlenmesinin yanında, günümüzde fakültelerde uygulanmakta olan eğitimin yansıtıcı öğretmen özelliklerini kazandırıp kazandırmadığını belirlemeyi amaçlayan araştırmalar yapılmalıdır (Duban ve Yelken, 2010).

Öğretmenlerin yansıtıcı düşünme alt boyutuna ilişkin özelliklerinin öğretmenlerin medeni durumlarına göre anlamlı farklılıklar göstermediği bulunmuştur. Öğretmenlerin medeni durumlarının bazı duygusal özelliklerini etkilediği bilinmektedir (Cemaloğlu ve Şahin, 2007). Buna karşılık yapılan çeşitli araştırmalarda öğretmenlerin eğitim ortamında bilişsel farkındalık, iş doyumunu, örgütsel bağlılık, öz-yeterlilik ve empatik eğilim becerisi gibi birçok psikolojik özelliklerinin medeni duruma göre farklılık göstermediği tespit edilmiştir (Dilci ve Kaya, 2012; Şahin ve Dursun, 2009; Kurşunoğlu ve ark., 2010; Yılmaz ve ark., 2010; Çelik ve Çağdaş, 2010). Yansıtıcı düşünme becerisinin de psikolojik özellikler ile yakından ilişkili olduğunu söyleyebiliriz. Öğretmenlerin yansıtıcı düşünce becerilerinin medeni durumlarına göre farklılık göstermemesinin temel nedenlerinin yansıtıcı düşünce becerisinin alınan eğitim (Berg ve ark., 2002) ve mesleki deneyim (Alp ve Taşkın, 2012) ile şekillenmesinden kaynaklanmış olabileceğini söyleyebiliriz.

Öğretmenlerin görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik düzeylerine göre yansıtıcı düşünme düzeylerinin farklılık gösterdiği bulunmuştur. Elde edilen bulgulara göre, orta düzey sosyo-ekonomik yapıya sahip olan okullarda görev yapan öğretmenlerin mesleğe bakış alt boyutuna ilişkin puanlarının

diğer sosyo-ekonomik düzeye sahip okullarda görev yapan öğretmenlerden daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Literatürde okulların sosyo-ekonomik özelliklerinin öğretmenlerin yansıtıcı düşünce eğilimlerini etkilemeyen bir unsur olduğunu tespit eden araştırma bulguları da bulunmaktadır (Hasırcı ve Sadık, 2011). Öğretmenlerin görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik yapılarının gelişmiş olması daha iyi eğitim ortamı sağlanması açısından önemlidir. İyi bir eğitim ve öğretim ortamında çalışan öğretmenlerin derslerinde yansıtıcı düşünce stratejilerini daha etkin kullanabilirler. Günümüzde okulların karmaşık özelliklere sahip olmaları ve öğrencilerin öğrenme konusunda yetersiz ve olumsuz davranışlar sergiledikleri görülmektedir. Eğitim ortamındaki bu olumsuzlukların ortadan kaldırılması için öğretmenlerin etkin öğretim stratejileri kullanmaları gerekmektedir (Larrivee, 2000). Bu nedenle öğretmenlerin özellikle yansıtıcı düşünme becerilerini etkili bir biçimde kullanabilmeleri için okulların sosyo-ekonomik yapılarının düzeltilmesi ve eğitim ortamının uygun hale getirilmesi oldukça önemlidir.

Araştırmada öngörölü ve içten olma alt boyutuna ilişkin özelliklerinin öğretmenlerin görev yapıları okul türlerine göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, öngörölü ve içten olma boyutlarında en düşük ortalama puanlara devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin sahip oldukları belirlenmiştir. Araştırma bulgularımızı destekleyen benzer bir çalışmada, özel eğitim kurumlarında çalışan öğretmenlerin yansıtıcı düşünme düzeylerinin devlet okullarında çalışan öğretmenlerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu sonucun çıkmasının temel nedenleri olarak özel okullardaki eğitim uygulamalarının yansıtıcı düşünme becerisini olumlu yönde etkilemesi, özel okulların daha iyi eğitim imkanlarına sahip olmaları ve özel okullarda öğretmen-öğrenci-veli iş birliğinin daha iyi sağlanması gösterilmiştir (Üstün, 2011). Bunun yanında özel okullarda görev yapan öğretmenlerin devlet okullarında görev yapan öğretmenler gibi kadrolu olmamalarının, bu nedenle düşük iş güvencesine sahip olmalarının özel okullardaki öğretmenlerin iş performanslarını yüksek tutmak için daha fazla yansıtıcı düşünme eğiliminde oldukları ifade edilmiştir (Aslan, 2009). Yansıtıcı düşünme, branşı ne olursa olsun tüm öğretmenlerin kullanması gereken bir özelliktir. Çünkü öğretmenler yansıtıcı becerileri sayesinde öğretmenler problem çözebilen, kendini değerlendiren, öğrenci ile empati kurabilen ve sağlık iletişime sahip bireyler olabilirler (Aydın ve elik, 2013). Bu nedenle devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin de yansıtıcı düşünme becerilerinin geliştirilmesi önemli bir konudur.

Araştırmada öğretmenlerin mesleki kıdem yıllarına göre bazı yansıtıcı düşünme alt boyutlarına ilişkin puanlarının anlamlı farklılıklar gösterdiği bulunmuştur. Elde edilen bulgulara göre, sürekli ve amaçlı düşünme alt boyutu ile açık fikirlilik alt boyutunda mesleki kıdemi 1-5 yıl olan öğretmenlerin mesleki kıdemi 6-10 yıl ve 11-15 yıl olan öğretmenlerden daha yüksek olduğu, sorgulayıcı ve etkili eğitim alt boyutunda da mesleki kıdemi 1-5 yıl olan öğretmenlerin mesleki kıdemi 6-10 yıl olan öğretmenlerden daha yüksek olduğu, araştırmacı alt boyutunda ise mesleki kıdemi 11-15 yıl olan öğretmenlerin mesleki kıdemi 1-5 yıl olan öğretmenlerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Mesleki kıdemi düşük olan öğretmenlerin açık fikirlilik, sorgulayıcı ve etkili eğitim alt boyut puanlarının diğer öğretmenlerden daha yüksek olmasının temel nedeninin mesleğe yeni başlamış olan öğretmenlerin eğitim ve öğretim konularında daha dikkatli ve özenli olmalarından kaynaklandığı düşünülebilir. Mesleki kıdemi yüksek olan öğretmenlerin araştırmacı alt boyutuna ilişkin puanlarının yüksek olmasının temel nedeninin ise meslekte ileri yaşlara sahip öğretmenlerin eğitim ve öğretimde yeni yaklaşımlara karşı kendilerini

geliştirmek için araştırma odaklı olmalarından kaynaklandığı düşünülebilir. Mesleki kıdem düzeyleri ne olursa olsun tüm öğretmenlerin ‘‘öğretim kazanımlarını gözden geçirme, olaylara çok yönlü bakma, öğrencilerin eğitsel etkinliklerine önem verme, öğrencilerin bireysel gereksinimlerinden sorumlu olma’’ gibi davranışları sıklıkla sergilemeleri gerekmektedir (Hasırcı ve Sadık, 2011). Öğretmenlerin yansıtıcı düşünce tekniklerini etkili kullanabilmeleri için mesleki deneyime sahip olmaları gerektiği bilinmektedir (Alp ve Taşkın, 2012). Buna karşılık öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre yansıtıcı düşünce özelliklerinin farklılık göstermediğini tespit eden araştırma sonuçları da mevcuttur (Durdukoca ve Demir, 2012; Hasırcı ve Sadık, 2011; Kuzu, 2011). Yapılan bir çalışmada 6-10 yıl arası mesleki kıdeme sahip olan öğretmenlerin 1-5 yıl arası mesleki kıdeme sahip öğretmenlere göre daha yüksek yansıtıcı düşünme becerisine sahip oldukları tespit edilmiştir. Bu sonucun çıkmasının nedeninin yeni mezun olan öğretmenlerin hizmet öncesinde almış oldukları eğitimin yansıtıcı düşünme becerisi açısından yetersiz olmaları gösterilmiştir (Üstün, 2011).

5.SONUÇ

Araştırmanın sonucunda, öğretmenlerin cinsiyet, medeni durum ve eğitim durumlarının yansıtıcı düşünme becerisini etkilemeyen unsurlar olduğu, mesleki kıdem, okul türü ve okulların sosyo-ekonomik özelliklerinin ise öğretmenlerin yansıtıcı düşünce becerilerini etkileyen unsurlar olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte, öğretmenlerin yansıtıcı düşünme becerilerini en fazla etkileyen faktörün mesleki kıdem olduğu bulunmuştur.

6.ÖNERİLER

Eğitim ve öğretim ortamında yansıtıcı düşünme becerisine sahip olan öğretmenlerin bulunmasının eğitimin kalitesini ve öğrenci başarısını arttıracakları unutulmamalıdır. Bu nedenle öğretmenlerin yansıtıcı düşünme becerilerinin geliştirilmesi için gerekli çalışmalar yapılmalıdır. Özellikle okul ortamından ve okulun sahip olduğu özelliklerden kaynaklanan ve öğretmenlerin yansıtıcı düşünce beceri kullanma düzeylerini olumsuz etkileyen faktörlerin belirlenmesi, daha sonra tespit edilen sorunların ortadan kaldırılması oldukça önemlidir. Öğretmen yetiştiren kurumlarda öğretmen adaylarına yansıtıcı düşünme becerilerinin geliştirilmesine yönelik temel eğitim hizmetlerinin gözden geçirilmesi, öğretmen yetiştiren kurumlarda söz konusu becerilerin kazandırılması ile ilgili temel sorunların ortadan kaldırılması, bunun yanında mevcut öğretmenlere hizmet içi eğitimler ile yansıtıcı düşünme eğitimi verilmesi gelecek yıllarda öğretmenlerin yansıtıcı düşünme becerilerini eğitim ortamında daha fazla kullanabilmelerine katkı sağlayacaktır.

7.KAYNAKÇA

Akbaş, A., Çelikkaleli, Ö. (2006). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Fen Öğretimi Özyeterlik İnançlarının Cinsiyet, Öğrenim Türü Ve Üniversitelerine Göre İncelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 98-110.

Alkan, V., Gözel, E. (2013). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Yansıtıcı Düşünme Becerilerine İlişkin Görüşleri. *E-Journal Of New World Sciences Academy*, 8(1), 1-12.

- Alp, S., Taşkım, . ř. (2012). Yansıtıcı Düşünce: Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri Üzerine Nitel Bir Araştırma. *Buca Eğitim Fakóltesi Dergisi*, (33), 134-146.
- Aslan, G. (2009). *Sınıf Öğretmenlerinin Yansıtıcı Düşünme Eğilimleri İle Sürekli Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Aydın, M., elik, T. (2013). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Yansıtıcı Düşünme Becerilerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakóltesi Dergisi*, 34(2), 169-181.
- Baysal, Z.N., Demirbaş, B. (2012). Sınıf Öğretmenliği Adaylarının Bilinçli Farkındalıkları İle Yansıtıcı Düşünme Eğilimleri Arasındaki İlişinin İncelenmesi. *Eğitim ve öğretim Araştırmaları Dergisi*, 1(4), 12-20.
- Berg, M. H., Woody, R. H., Bauer, W. I. (2002). Cognitive Processes Of Preservice Music Teachers During Observation Of Music İstruction. *Music Education Research*, 4(2), 275-287
- Cemaloğlu, N., şahin, D.E. (2007). Öğretmenlerin Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(2), 465-484.
- elik, E., ağdaş, A. (2010). Okul Öncesi Eğitim Öğretmenlerinin Empatik Eğilimlerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Selçuk üniversitesi sosyal bilimler enstitüsü dergisi*, 23, 23-38.
- Dilci, T., Kaya, S. (2012). 4. ve 5. Sınıflarda Görev Yapan Sınıf Öğretmenlerinin Üst Bilişsel Farkındalık Düzeylerinin eřitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *SDÜ Fen Edebiyat Fakóltesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 27, 247-267.
- Duban, N., Yelken, T. Y. (2010). Öğretmen Adaylarının Yansıtıcı Düşünme Eğilimleri Ve Yansıtıcı Öğretmen Özellikleri İle İlgili Görüşleri. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(2), 343-360.
- Durdukoca, ř. F., Demir, M. (2012). İlköğretim Öğretmenlerin Bazı Değişkenlere Göre Yansıtıcı Düşünme Düzeyleri Ve Düşüncelerindeki Öğretmen Niteliklerinin Yansıtıcı Öğretmen Niteliklerine Uygunluğu. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(20), 357-374.
- Hasırcı, Ö.K., Sadık, F. (2011). Sınıf Öğretmenlerinin Yansıtıcı Düşünme Eğilimlerinin İncelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(2), 195-210.
- Karasar, N. (2005) *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Nobel Yayınları, Ankara, s. 77
- King, P. M., Kitchener, K. S. (2004). Reflective judgment: Theory and research on the development of epistemic assumptions through adulthood. *Educational Psychologist*, 39(1), 5-18.
- Köksal, N., Demirel, Ö. (2008). Yansıtıcı Düşünmenin Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Uygulamalarına Katkıları, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakóltesi Dergisi*, 34, 189-203.
- Kurşunoğlu, A., Bakay, E., Tanrıöğen, A. (2010). İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Örgütsel Bağlılık Düzeyleri, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakóltesi Dergisi*, 28(2), 101-115.
- Kuzu, S. (2011). *Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Yansıtıcı Düşünmeye İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi (şırnak İli Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Diyarbakır.

- Larrivee, B. (2000). Transforming Teaching Practice: Becoming The Critically Reflective Teacher. *Reflective Practice*, 1(3), 293-307.
- Larrivee, B. (2008). Development Of A Tool To Assess Teachers' Level Of Reflective Practice. *Reflective Practice*, 9(3), 341-360.
- Lipman, M. (2003). *Thinking in Education*. Cambridge University Press. New York.
- Phan, H.P. (2009). Exploring students' reflective thinking practice, deep processing strategies, effort, and achievement goal orientations. *Educational Psychology*, 29(3), 297-313.
- Şahan, H.H. (2011). Öğretmen Adaylarının Sahip Olduğu Yansıtıcı Düşünme Eğilimleri. *I. Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Kongresi*, 5-8 Ekim 2011, Eskişehir.
- Şahin, Ç. (2009). Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Yansıtıcı Düşünme Yeteneklerine Göre Günlüklerinin İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36, 225-236.
- Şahin, H., Dursun, A. (2009). Okul Öncesi Öğretmenlerinin İş Doyumları: Burdur Örneği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(18), 160-174.
- Tok, Ş. (2008). Yansıtıcı Düşünmeyi Geliştirici Etkinliklerin Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarına, Performanslarına ve Yansıtımlarına Etkisi. *Eğitim ve Bilim*. 33 (149), 104-117.
- Üstün, G. (2011). *Sınıf Öğretmenlerinin Yansıtıcı Düşünme Eğilimleri İle Demokratik Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- Yılmaz, G., Yılmaz, B., Türk, N. (2010). Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Mesleklerine İlişkin Öz Yeterlik Düzeylerinin İncelenmesi (Nevşehir İli Örneği). *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 12(2), 85-90